

مطالعات نهم

پاسخ ها و سوالات

درس ۱۳

۱- انقلاب مشروطه در زمان کدام پادشاه قاجار رخ داد و چه نتیجه ای داشت؟

در دوره حکومت مظفرالدین شاه رویدادی بزرگ در ایران رخ داد. این رویداد انقلاب مشروطیت بود که به دنبال آن، نظام پادشاهی مشروطه جایگزین نظام پادشاهی استبدادی شد.

جواب ۱

در نظام پادشاهی استبدادی، پادشاه از قدرت و اختیارات فراوانی برخوردار است، خواست وی در حکم قانون است و او براساس میل و اراده خود حکومت می کند. در مقابل، در نظام پادشاهی مشروطه قدرت و اختیارات پادشاه بر اساس قانون محدود می شود و اداره کشور تنها در اختیار شاه نیست و نهادهایی مانند مجلس شورا و هیئت وزیران (دولت) در اداره کشور مشارکت و دخالت دارند.

جواب ۲

۲- تفاوت نظام پادشاهی استبدادی با نظام پادشاهی مشروطه چیست؟

جواب ۳

۳- زمینه های سیاسی و اقتصادی مؤثر در شکل گیری انقلاب مشروطه چه بود؟

چرا انقلاب مشروطه به وقوع پیوست؟

الف) زمینه های سیاسی و اقتصادی: در فصل پیش خواندید که به دلیل عقب ماندگی ایران و ناتوانی حکومت قاجار در برابر روسیه و انگلستان، سرزمین های پهناوری از خاک کشور ما جدا شدند. از سوی دیگر واگذاری امتیازهای بسیار به انگلیسی ها و روس ها، علاوه بر اینکه باعث تسلط بیگانگان بر منابع ثروت اقتصادی کشور شد، ضربه شدیدی به صنعت، کشاورزی و بازرگانی ایران وارد کرد و بیکاری را در سراسر کشور گسترش داد. در این دوره با وجود فقر و بیکاری مردم، مأموران مالیاتی حکومت با بی رحمی از آنها مالیات طلب می کردند.

۴- عوامل و زمینه های فکری و فرهنگی مؤثر در شکل گیری انقلاب مشروطه چه بود؟

ب) زمینه های فکری و فرهنگی: عوامل فکری و فرهنگی نقش مهمی در وقوع انقلاب مشروطه داشتند.

۱- داخلی: آموزه های دین اسلام و مذهب شیعه مردم را به مبارزه با ظلم و تلاش برای برقراری عدالت فرا می خواند. مردم مسلمان ایران با درس گرفتن از قیام امام حسین علیه السلام - و واقعه کربلا، همواره آماده بودند که در برابر ظلم و بی عدالتی بایستند.

جواب ۴

جواب ۴ ادامه دارد

۲- خارجی: یکی دیگر از علل مهم انقلاب مشروطه، آشنایی

ایرانیان با افکار و دستاوردهای تمدن جدید اروپا بود. هم‌زمان با تأسیس حکومت قاجار، انقلاب کبیر فرانسه رخ داد. این انقلاب، باعث گسترش اندیشه آزادی‌خواهی و حکومت مشروطه در سراسر اروپا شد. در نتیجه، عده‌ای از ایرانیان که در جست‌وجوی دلایل عقب‌ماندگی ایران و پیشرفت کشورهای اروپایی بودند، متوجه نظام مشروطه و حکومت قانونمند در آن کشورها شدند. آنان سرانجام به این نتیجه رسیدند که ایران نیز با داشتن حکومت مشروطه می‌تواند در مسیر پیشرفت و ترقی قرار گیرد. این عده که اغلب تحصیل‌کردگان اروپا و مدرسه‌داران فنون بودند، و به روشنفکران معروف شدند، تلاش می‌کردند که از طریق کتاب و روزنامه، مردم را با محاسن حکومت قانون (حکومت مشروطه) و معایب حکومت استبدادی آشنا کنند.

ادامه جواب ۴

@soalemotaleat9

۵- چه چیز سبب افزایش انگیزه و خشم مردم برای مبارزه با استبداد شد و کدام روحانیون در این راه پیشقدم شدند؟

فعالیت

@soalemotaleat9

۱- کاربرگه شماره (۱۰) را انجام دهید.

جواب ۵

انقلاب مشروطه چگونه رخ داد؟

موفقیت نهضت تنباکو و در پی آن قتل ناصرالدین شاه به دست میرزا رضا کرمانی انگیزه مردم را برای مبارزه با استبداد و سلطه خارجی بیشتر کرد. مظفرالدین شاه، فرمانروایی نرم خو و ناتوان بود. در دوره پادشاهی او، سوءاستفاده و ستمگری مأموران حکومت و دخالت بیگانگان در امور کشور ادامه یافت و بر خشم و نارضایتی مردم افزود. در آن زمان، دو نفر از روحانیان مشهور تهران، آیت الله سید محمد طباطبایی و آیت الله سید عبدالله بهبهانی، انجمنی از آزادی خواهان تشکیل دادند و به فکر ایجاد تغییراتی به نفع مردم افتادند.

۶- کدام حادثه سبب سرعت بخشیدن به انقلاب مشروطیت و مهاجرت برخی از علما و مردم به شهری شد؟

@soalemotaleat9

جواب ۶

از سوی دیگر، شرایط و زمینه‌های انقلاب مشروطیت، پیش از آن فراهم شده بود و وقوع چند حادثه نیز به آن سرعت بخشید.

یکی از مهم‌ترین این حوادث، ماجرای چوب و فلک کردن بازرگانان بود. عین‌الدوله صدراعظم مستبد مظفرالدین شاه، برای ترساندن

مخالفان و جلوگیری از گسترش اعتراض‌ها دست به کار شد و از جمله به حاکم تهران (علاءالدوله) دستور داد به بهانه گران شدن قند،

تعدادی از بازرگانان را به چوب ببندد. به دنبال این واقعه، بازار بسته شد و گروهی از علما به رهبری آیت‌الله طباطبایی به نشانه اعتراض

در حرم حضرت شاه‌عبدالعظیم بست نشستند*. از جمله خواسته آنان، تأسیس عدالت‌خانه برای رسیدگی به شکایت‌های مردم و اجرای

عدالت بود.

مظفرالدین شاه قول داد که به خواسته‌های بست نشینان رسیدگی کند اما چون به وعده‌های خود عمل نکرد اعتراض‌های مردمی دوباره شروع شد. در جریان این اعتراض‌ها، طلبه جوانی به شهادت رسید و در نتیجه، تعدادی از علما این بار به نشانه اعتراض به قم مهاجرت کردند. هم‌زمان، تعدادی از مردم تهران در اعتراض به حکومت قاجار در سفارت انگلستان بست نشستند. مهم‌ترین خواسته معترضان تشکیل مجلس شورا بود.

گروهی از معترضان که در سفارت انگلستان بست نشسته بودند.

۷- در جریان شکل‌گیری مشروطیت چه عواملی سبب مهاجرت برخی از علما و مردم به قم شد؟ و نتیجه آن چه شد؟

جواب ۷

علاوه بر علما و روشنفکران که رهبری انقلاب مشروطیت را عهده‌دار بودند، گروه‌ها و قشرهای اجتماعی مختلف مانند تجار، پیشه‌وران و کارگران نیز در این انقلاب نقش مؤثری داشتند. سرانجام مظفرالدین شاه سلیم خواسته‌های ملت شد و در ۱۴ مرداد ۱۲۸۵ ش. فرمان مشروطه را صادر کرد. پس از آن، مجلس شورای ملی تشکیل شد و قانون اساسی مشروطه نیز تدوین و تصویب گردید. بدین ترتیب برای اولین بار کشور ما دارای قانون اساسی شد.

موانع و مشکلات حکومت مشروطه

۸- هدف مردم از انقلاب مشروطیت چه بود و به فراهم شدن چه چیزهایی امید داشتند؟

جواب ۸

انقلاب مشروطیت با هدف برقراری حکومت قانون و رها کردن کشور از چنگ استبداد داخلی و سلطه خارجی شکل گرفت. مردم امیدوار بودند که با پیروزی این انقلاب، امنیت، عدالت، آزادی، رونق اقتصادی و رفاه عمومی فراهم شود اما حکومت مشروطه از همان ابتدای پیروزی با مشکلات مختلف داخلی و خارجی رو به رو شد و هدف‌های اصلی آن تحقق نیافت. مهم‌ترین این مشکلات عبارت بودند از:

الف-ب-پ-ت جواب ۹

الف) مخالفت طرفداران حکومت استبدادی: مظفرالدین‌شاه مدت کوتاهی پس از صدور فرمان مشروطه درگذشت. محمدعلی‌شاه جانشین او، پادشاهی مستبد بود. او با پشتیبانی دولت روسیه و حمایت طرفداران حکومت استبدادی تصمیم گرفت حکومت نوپای مشروطه را نابود سازد و نظام پادشاهی استبدادی را دوباره برقرار کند. پس از چند ماه اختلاف و درگیری موافقان و مخالفان مشروطه، به دستور محمدعلی‌شاه، مجلس به توپ بسته شد و منحل گردید.

۱۰- مخالف اصلی مشروطیت که خواهان بازگشت نظام پادشاهی استبدادی بود که بود؟

جواب ۱۰

۹- چه موانع و مشکلاتی سبب تحقق نیافتن هدفهای اصلی مشروطیت شد؟

الف) مخالفت طرفداران حکومت استبدادی :

ب) اختلاف و دودستگی میان مشروطه‌خواهان :

پ) افزایش دخالت‌های خارجی :

ت) وقوع جنگ جهانی اول :

جواب ۹

۱۱- پس از به توپ بستن مجلس چه کسانی به طرفداری از مشروطیت قیام کردند؟

جواب ۱۱

مجاهدان مشروطه‌خواه در تبریز به رهبری ستارخان و باقرخان در برابر حکومت استبدادی محمدعلی‌شاه به پا خاستند. علمای مشروطه‌خواه نجف نیز آنان را به مقاومت در برابر شاه مستبد دعوت کردند. طرفداران مشروطه در گیلان و اصفهان با مشاهده ایستادگی مردم تبریز، روحیه گرفتند و راهی پایتخت شدند و تهران را فتح کردند. آنها پس از فتح تهران، محمدعلی‌شاه را برکنار کردند و پسر خردسالش، احمد میرزا، را به جانشینی او برگزیدند.

@soalemotaleat9

۱۲- علت مخالفت شیخ فضل الله نوری با مشروطیت چه بود و عکس العمل مشروطه خواهان چه بود؟

(ب) اختلاف و دودستگی میان مشروطه خواهان : هنوز جوهر فرمان

مشروطه خشک نشده بود که میان رهبران مشروطه اختلاف افتاد. آیت الله شیخ فضل الله نوری

که در آغاز پشتیبان مشروطه بود، به انتقاد از آن پرداخت. وی معتقد بود افرادی که رهبری

انقلاب مشروطه را به دست گرفته اند، به اسلام اعتقادی ندارند و می خواهند افکار و فرهنگ

کشورهای اروپایی را در ایران گسترش دهند. منظور او برخی از روشنفکران بودند که در

تقلید از اروپاییان زیاده روی می کردند. به تدریج، اختلافات شیخ فضل الله و همفکرانش با

مشروطه خواهان بیشتر شد. سرانجام برخی از مشروطه خواهان بعد از برکناری محمدعلی شاه،

با فرصت طلبی شیخ را به اتهام مخالفت با نظام مشروطه محاکمه کردند و به شهادت رساندند.

شهادت او تأثیر نامطلوبی بر اوضاع ایران داشت و موجب اختلاف و دشمنی بیشتر در داخل

کشور شد.

جواب ۱۲

پ) افزایش دخالت‌های خارجی : هم‌زمان با وقوع

انقلاب مشروطیت در ایران، آلمان و متحدانش، یعنی ایتالیا، اتریش و مجارستان، به یک قدرت بزرگ اروپایی تبدیل شده و در صدد دست‌اندازی بر مستعمرات دیگر کشورها بودند. انگلستان

و روسیه برای مقابله با قدرت روزافزون آلمان و متحدانش،

تصمیم گرفتند به جای رقابت، با یکدیگر همکاری کنند. به همین

دلیل، این دو کشور طی قرارداد ۱۹۰۷ ایران را میان خود تقسیم

کردند. پس از آن، روسیه با خیالی آسوده در امور داخلی ایران

مداخله می‌کرد و اجازه نمی‌داد که دولت و مجلس اوضاع آشفته

کشور را سروسامان دهند. علاوه بر این نیروهای روسیه وارد

خاک ایران شدند. آنها در تبریز تعدادی از مشروطه‌خواهان را

کشتند و در مشهد نیز حرم امام رضا - علیه السلام - را به گلوله بستند.

۱۳- چرا انگلستان و روسیه قرارداد ۱۹۰۷ را منعقد و ایران را میان خود تقسیم کردند؟

جواب ۱۳

۱۴- روسیه پس از قرارداد ۱۹۰۷ چه اقداماتی در ایران انجام داد؟

جواب ۱۴

۱۵- جنگ جهانی اول در چه سالی و میان کدام کشورها روی داد؟ کدام یک پیروز شدند؟

جواب ۱۵

ت) وقوع جنگ جهانی اول: جنگ جهانی اول

در سال ۱۹۱۴م/۱۲۹۳ش آغاز شد. در یک سوی این جنگ، کشورهای قرار داشتند که به متحدین معروف بودند و در سوی دیگر آن، کشورهای که به متفقین مشهور شدند؛ جنگ جهانی اول پس از چهار سال با پیروزی متفقین به پایان رسید. بر اثر این جنگ،

نکته

جنگ جهانی اول

آلمان، ایتالیا، اتریش، مجارستان، عثمانی

متحدین

انگلستان، روسیه، فرانسه، در اواخر جنگ (امریکا)

متفقین

@soalemotaleat9

دولت ایران در ابتدای جنگ جهانی اول بی طرفی کامل خود

را اعلام کرد اما انگلستان، روسیه و عثمانی این بی طرفی را نادیده

گرفتند و نیروهای خود را وارد ایران کردند. پس از آن، برخی مناطق

ایران صحنه نبرد نیروهای روسیه و انگلستان با قوای عثمانی شد.

در برخی از نواحی ایران مانند **بوشهر**، **فارس** و **خوزستان**

نیروهای مردمی از جمله **عشایر** غیور به مقابله با قوای اشغالگر

انگلیسی برخاستند. از جمله دلیرمردان **تنگستانی** به فرماندهی

رئیسعلی دلواری با ایثار جان خویش ضربه سنگینی به اشغالگران

وارد آوردند.

۱۶- ایران چگونه درگیر جنگ جهانی اول شد؟

جواب ۱۶

[@soalemotaleat9](https://www.instagram.com/soalemotaleat9)

۱۷- جنگ جهانی اول چه تأثیری بر اوضاع ایران گذاشت؟

جنگ جهانی اول موجب بی‌ثباتی و آشفتگی بیشتر اوضاع ایران شد. به دلیل حضور نیروهای اشغالگر و درگیری‌های نظامی، دولت مرکزی به نهایت ضعف رسید و تسلط خود را بر امور کشور از دست داد. نافرمانی و سرپیچی از فرمان دولت مرکزی گسترش یافت و امنیت و آسایش مردم از بین رفت. در آن سال‌ها، ایرانیان دچار مصیبت‌های بزرگی مانند قحطی، فقر، گرسنگی و شیوع بیماری‌های واگیردار شدند و افراد زیادی جان خود را از دست دادند.

جواب ۱۷